

שנת התשע"ז

הישיבה השלוש מאות ארבעים ושבע (שמז)

ביום י"ג במרחשוון התשע"ז (14 בנובמבר 2016) בשעה 12:30, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים עוזי אורנן, יואל אליצור, שולמית אליצור, משה בר־אשר (יו"ר), אבי הורביץ, אפרים חזן, חיים כהן, מרדכי מישור, אהרן ממן, יוסף עופר, שמואל פסברג, שמא יהודה פרידמן, מנחם קיסטר, דוד רוזנטל, שמעון שרביט;

החברה־היועצת יעל רשף;

מנכ"לית האקדמיה טלי בן־יהודה; סמנכ"לית האקדמיה דורית לרר; המזכירה המדעית רונית גדיש ועובדי המזכירות המדעית קרן דובנוב, ברק דן, בת שבע ורדי, טובה שטראוס שרברין.

סדר היום: א. תקציב האקדמיה לשנת 2017

ב. בחירת ועדת ביקורת

ג. ערעור על סעיף בתקנון

ד. כללי הכתיב חסר הניקוד

א. תקציב האקדמיה לשנת 2017

מ' בר־אשר: חברי האקדמיה, אני מתכבד לפתוח את הישיבה. הסעיף הראשון לדיון הוא תקציב האקדמיה, ואני מבקש להודות תודה כפולה ומכופלת לאמיר לוי, הממונה על התקציבים באוצר, אדם משכיל מאוד ולא יהיר, שלא קיבל את המלצת משרד התרבות שבססי התקציב של האקדמיה יעמוד על עשרה מיליון שקלים ועמד בהחייבות שבססי התקציב יהיה אחד־עשר מיליון שקל. להזכירכם רק לפני שנים אחדות היה תקציבנו ממשד התרבות פחות משבעה מיליון שקלים. תקציב של אחד־עשר מיליון מאפשר לנו פעילויות שלא יכולנו לממש עד כה. זאת ועוד, חלק ההוצאות הגדול ביותר אצלנו הוא השכר, והשכר אינו גבוה. כמה וכמה מעובדינו נאלצו לחפש עבודה אחרת בגלל זה. אנחנו משקיעים מאמץ רב להגיע להסדר חדש שישפר את שכר העובדים, והתוספת לתקציב תאפשר לנו את זה. נוכל גם להעסיק עובדים חדשים. אני רוצה להודות גם לשר האוצר ולסגנו, שהתעניינו וביקשו לדעת על הנעשה באקדמיה.

ט' בן-יהודה: בשני המסמכים שנשלחו אליכם תוכלו למצוא את כל המספרים על השנה החולפת ועל שנת התקציב הבאה מלווים בדברי הסבר מפורטים. כאמור הקצבת משרד התרבות – בסיס התקציב שלנו לשנה הקרובה – תהיה לפי הודעת משרד האוצר אחר-עשר מיליון שקלים. זאת הפעם הראשונה שלתקציב האקדמיה יש שתי ספרות, וזאת התוצאה של עבודה קשה, בייחוד של נשיא האקדמיה. בסעיפי ההכנסות תוכלו לראות את סעיף ייעוץ הלשון. כל השנים חלק מהכנסותינו היו 600,000 השקלים שקיבלנו מרשות השידור על ייעוץ הלשון ברדיו ובטלוויזיה. בכסף הזה מימנו את שכרן של שלוש יועצות לשון בתל אביב ובירושלים. רשות השידור עתידה להיסגר, ובאחד בינואר אמור להיפתח תאגיד השידור הציבורי. בתאגיד מכירים בחשיבות הייעוץ הלשוני ובחשיבות מימון יועצי לשון מטעמנו. אולם הם מסכימים להעביר פחות כסף; בינתיים כתבנו בסעיף 420,000 שקל, וגם זה לא בטוח. בסעיף 11 של ההכנסות מצוין גם סכום שיועבר מאגודת השוחרים למימון פעילות של האקדמיה. אינני יודעת עדיין אם נשתמש בסכום כולו או בחלקו מפני שעוד לא החלטנו לאילו יעדים ישמש הכסף.

סכום כסף נכבד אחר אתם יכולים לראות בסעיף 15. התקווה היא להקים בעזרת התרומה הזאת מרכז למידה ותרבות. התברר לנו שבית צרפת עומד כבר שנים רבות נטוש, ואנחנו מנסים לקדם בו מרכז לפעילות ציבורית רחבה יותר ממה שמתאפשר באקדמיה, פעילות שהיא גם לימודית, גם חווייתית ואף מוזיאלית. לשם כך נצטרך כמובן לשכור את המקום, לשפצו ולהקים בו מרכז מבקרים. הסעיף הזה נכלל גם בתקציב השנה שעברה אבל לא מומש. אני מקווה שהשנה תהיה שונה.

מ' בראשר: התורם הוא אלי אלעזרא מאשקלון דרך "קרן אלעזרא לזולת". אלי הוא יהודי שהתעשר מאוד ועלה לגדולה, ומעלה גדולה לו שהוא מרבה מתת. הרעיון מאחורי הקמת המרכז הוא שבדרך זו גם נזכה בניסיון שנזדקק לו בעתיד כשנבוא להקים את המנווה ללשון העברית וגם נעמיק את מגענו עם הציבור הרחב. נקודה זו עלתה בישיבת הממשלה שבה השתתפתי – ישיבה לכבוד העברית. בישיבה נאמר שככל שהאקדמיה תשרת את החברה, תגדל תמיכת המדינה בה. השירות לציבור הרחב מדבר על ליכם של ראשי המדינה.

ט' בן-יהודה: הפעילות המוגברת שלנו במרשתת אפשרה לנו עד כה לחפות על החיסרון הגדול של היעדר שטחים פיזיים לאקדמיה. יכולות רבות יכולנו להביא לידי ביטוי במרשתת – גם באתרי האקדמיה וגם בפייסבוק – אבל הצורך במקום פיזי הוא יום-יומי. אני מקווה שנצליח להוציא מן הכוח אל הפועל לא רק את המנווה אלא כשלב ביניים את היחידה הזאת, מרכז הלמידה והתרבות, ולהפעיל אותה.

ע' אורנן: מה עתיד לכלול מרכז הלימוד?

ט' בן-יהודה: יהיו בו שני חלקים: האחד יותר חווייתי והשני יותר לימודי – גם הרצאות וגם מה שמכונה היום "כיתות חמות".

מ' בר-אשר: הרבה בתי ספר מבקשים לבוא לאקדמיה ולשמוע על דרכי חידושי המילים, ואנו מתקשים להיענות לפניותיהם. גם גופים כגון אגודת המתרגמים ולשכת עורכי הדין פונים אלינו שוב ושוב בבקשה שנפתח השתלמויות, אך רבות מהן אינן ניתנות באקדמיה. אולם המליאה, שבו ניתנות ההרצאות, משמש גם לצרכים אחרים, דוגמת ישיבות של ועדות האקדמיה. יש ביקוש של ממש למרכז מבקרים באקדמיה.

ע' אורנן: אני מציע שהמרכז לא ייקרא מרכז לימוד כי זה יוצר רושם של כיתות לימוד מסודרות ועלול להיתפס כמרכז מתחרה ללימוד באוניברסיטאות.

ט' בן-יהודה: לא זאת הכוונה. מרכזי מבקרים במקומות אחרים נושאים שמות משמות שונים.

מ' בר-אשר: בבוא הזמן ניתן דעתנו לשם מתאים.

ט' בן-יהודה: כפי שאתם יכולים לראות במסמך שלפניכם ובהסברים הנלווים, ההוצאה העיקרית בסעיפי ההוצאה היא כאמור שכר העובדים. השנה העסקנו שני עובדים חדשים בכירים: ראש מערכות המחשוב ומערכות המידע נמרוד פורנהג והחשבת רחל אבקסיס. גם בשנה הבאה אנו מתעתדים להתרחב. במשרד התרבות לא מעוניינים בכך משום שהעסקת עובדים היא התחייבות ארוכת טווח. אנחנו מנסים להסביר להם שבאקדמיה העובדים הם הפעילות.

אנו גם צריכים לתקצב את ההסכם הקיבוצי שעתיד להיחתם ביום מן הימים עם העובדים. אנו עובדים ברצינות גם עם ועד העובדים של האקדמיה ונציגי ההסתדרות וגם עם משרד האוצר בניסיון להגיע להסכמות, אך הסוגיות מורכבות. אחת הבעיות המרכזיות היא שלפחות בשלושים השנה האחרונות עבודה של 35 שעות בשבוע נחשבה באקדמיה משרה מלאה, אך הדבר לא הוסדר מעולם, ובמשרד האוצר רואים בזה עבודה של שמונים אחוז משרה בלבד.

י' עופר: מסורת האקדמיה הייתה לסבסד את השתתפות העובדים בקונגרס העולמי למדעי היהדות, ואינני חושב שצריך לסטות ממסורת זו.

מ' בר-אשר: זאת מסורת שהנהיג טור-סיני מאז הקונגרס השלישי בקיץ 1961, ואין לנו כל כוונה לסטות ממנה. אם שכחנו לתקצב את השתתפות העובדים בקונגרס, מיד נתקן זאת.

ש' אליצור: במשך שנים ארוכות היו כל העובדים מנויים על הוצאת "מקיצי נרדמים". מדוע נפסקה חברותם בה?

ט' בן-יהודה: נדמה לי שכיום העובדים שבדירוג מקבלים במשכורתם החזר דמי חברות באגודות מקצועיות גם אם אינם חברים בפועל בשום אגודה. בהסכם הקיבוצי המתגבש

אחד הסעיפים מסדיר את חברות העובדים באגודות מקצועיות. לפי המוצע יוכל כל עובד לקבל החזר עד סכום מסוים על חברותו באגודות מקצועיות.

מ' בר-אשר: אם אין הערות נוספות, אני מבקש לאשר את הצעת התקציב לשנת 2017 בהצבעה.

תקציב האקדמיה לשנת 2017 אושר בהצבעה פה אחד.
לתקציב המפורט ראו בנספח, עמ' 307-310.

ב. בחירת ועדת ביקורת

מ' בר-אשר: בישיבה הקודמת אישרנו תיקונים בתקנון, ובהם פרק המכונן ועדת ביקורת. כעת מתבקשת המליאה לבחור את חברי הוועדה החדשה. לי אין ולא יכול להיות חלק בזה, כי לפי סעיפי התקנון את הרכב הוועדה המוצע צריך להציג במליאה אחד מחברי המנהלה שאינו הנשיא או סגנו. תרומתי לוועדה הייתה שהצעתי שאחד מחבריה לא יבוא מקרב חברי האקדמיה. לפיכך אני מעביר את רשות הדיבור לחיים כהן.

ח' כהן: לפי סעיף 61 לתקנון, ועדת הביקורת תמנה שלושה חברים מקרב חברי האקדמיה המלאים שאינם חברי המנהלה. אחד מהם יכול להיות מחוץ לאקדמיה. החבר החיצוני הוא בגדר רשות, אבל ראינו לנכון לממש את הרשות הזאת. אני מבקש אפוא את אישור המליאה להרכב המוצע של ועדת הביקורת: יעקב בן-טולילה (יושב ראש הוועדה), קציעה כ"ץ (חברת ועדה) ומנחם מילסון (חבר ועדה חיצוני). סעיף 62(ג) לתקנון קובע שההצבעה על ההצעה תהיה חשאית. על כן כעת יחולקו פתקי הצבעה ובהם תתבקשו לסמן אם אתם בעד ההרכב המוצע או נגדו. אני ויוסי עופר נספור את הקולות.

י' עופר [לאחר שנספרו הפתקים]: ספירת הקולות העלתה שההרכב המוצע התקבל: חמישה-עשר הצביעו בעד ואחד נמנע.

אושר ההרכב המוצע לוועדת הביקורת: יעקב בן-טולילה (יו"ר), קציעה כ"ץ, מנחם מילסון.

ג. ערעור על סעיף בתקנון

מ' בר-אשר: לאחר הישיבה הקודמת הגיע למזכירות המדעית מכתב מיהושע בלאו, ובו ערער על אחד מסעיפי התקנון. יושב ראש ועדת התקנון הוא אהרן ממן, והוא ינהל חלק זה של הישיבה.

א' ממן: הסיבה העיקרית לדיונים בתקנון הייתה תוספת הפרק החדש של ועדת הביקורת. מאחר שאיננו מרבים לערוך בתקנון שינויים, ועדת התקנון ראתה בכך הזדמנות לעבור על יתר סעיפי התקנון. אחד הסעיפים שהחלטנו פה אחד לבטל היה הגבלת הגיל לנשיא ולסגנו, שעמדה על 75. היו לכך כמה סיבות: (א) איש מחברי האקדמיה, ובכלל זה הנשיא, אינו מקבל שכר על תרומתו לאקדמיה, והגבלת הגיל קשורה בדרך כלל בקבלת שכר; (ב) העלייה בתוחלת החיים. אין סיבה טובה להגביל אדם שכוחותיו עימו; (ג) בדיקת תקנונים של מוסדות אחרים לא העלתה מגבלת גיל כלשהי.

בישיבת המליאה האחרונה אישרנו את התיקון הזה בין יתר התיקונים שהוצעו לתקנון החדש. חברנו יהושע בלאו לא היה באותה הישיבה. ואולם משערער על ביטול הסעיף הזה, ביקש הנשיא שנחזור לדון בו. הסיבה העיקרית לערעורו – כך כתב לנו – הייתה רצונו שלא יישנה מה שקרה בעת נשיאותו של טור-סיני. להזכירם טור-סיני חלה ושנים רבות לא תפקד, אבל לא הדיחו אותו מן הנשיאות מפאת כבודו. אני מצטער שגם היום בלאו איננו כאן להשמיע את טיעוניו.

לדעתי אין לקבוע הלכה לגופו של מקרה, אלא לפי הנסיבות הכלליות, ואינני סבור שהנימוק שהביא את בלאו להוסיף את הגבלת הגיל תקף. לכן אני מציע לחזור ולאשרר את מחיקת סעיף ההגבלה. אינני רואה סיבה מנהלית להגביל אדם שיכול ונכון לשרת את הציבור בלי תמורה, אפילו עד גיל 100, כל עוד הציבור רוצה בו.

י' עופר: אני מזכיר שבדיון על התקנון ההצבעה היא לחברים בלבד.

מ' בראש: מאחר שהתיקון עשוי לנגוע בי, אני מבקש להביע את דעתי שאת כהונת הנשיא צריך להגביל בתקנון לשתי תקופות כהונה.

א' ממן: כשיגבילו את מספר תקופות הכהונה של ראש הממשלה, נהרהר בדבר.

ש' אליצור: כל מי ששמע את בלאו מרצה בשנה האחרונה, כשהוא בן למעלה מעשרים שנה מן הגיל המצוין בהגבלה, מבין שמגבלת הגיל אינה רלוונטית.

ע' אורנן: מה קורה אם נבצר מהנשיא למלא את תפקידו?

א' ממן: סגן הנשיא ממלא את מקומו. לא כתוב בתקנון מה יקרה אם גם מסגן הנשיא ייבצר למלא את התפקיד. אני מניח שהמליאה תצטרך למצוא פתרון.

י' אליצור: אפשר לבקש מן המליאה לאשר מדי שנה בשנה את המשך כהונת הנשיא.

א' ממן: לא נדון בהצעות חדשות. אני רק מבקש לאשרר את התקנון, ובכללו ביטול סעיף הגבלת הגיל.

הצבעה

בעד אשרור תקנון האקדמיה – 12

נגד – 0

נמנע – 1

אשרור תקנון האקדמיה.

ד. כללי הכתיב חסר הניקוד

מ' בר-אשר: הסעיף המרכזי לדיון היום הוא הצעת ועדת הדקדוק לשינויים בכללי הכתיב חסר הניקוד. להזכירכם בשלב הראשון גיבש יוסי עופר הצעה לתיקון הכללים – עם רונית גדיש וברק דן מהמזכירות המדעית. אחר כך ישבה ועדת הדקדוק ודנה רבות וארוכות בהצעות השונות. גם מליאת האקדמיה נדרשה לכך בשנה שעברה והושמעו בה דעות מדעות שונות. בשבוע שעבר ביקרתי את אהרן דותן במיטת חוליו, והוא עדיין מזועזע מההצעה לכתוב חוכמה בווי"ו. אך בסך הכול נראית הצעת הוועדה מאוזנת ומתונה. היא עונה על כמה בעיות שעלו מן הציבור והטרידו מטבע הדברים בעיקר עורכי לשון, שהפכו במידה רבה למעצבי הלשון הכתובה.

י' עופר: ההצעה שגיבשנו היא למעשה הגשמת הסעיף האחרון (סעיף ד') בהחלטה על הכתיב שהתקבלה בסופם של דיונים ארוכים וסוערים לפני קרוב לחמישים שנה – בתשכ"ח:

הסדרו של ועד הלשון, שרישומו כבר ניכר בציבור יפה [...], מן הדין הוא שידריך גם את המורים בבתי הספר, והניסיון בשימוש יורנו במשך זמן מתקבל על הדעת, אם כללים אלה טעונים תיקונים והיכן, ויהא תפקידה של ועדה מיוחדת לטפל בהם. (זיכרונות האקדמיה טו [תשכ"ח], עמ' 65)

כדי להגיע להצעה הזאת נערכו שלושה סבבי דיונים: לאחר שגיבשנו טיוטה ראשונה היה סבב לא רשמי: נשיא האקדמיה הפיץ את הטיוטה לכמה מחברי האקדמיה כדי לקבל את הערותיהם. דנו בהערות, שינינו את ההצעה, ואז הגיע הסבב השני – הוא סבב הדיונים הראשון בוועדת הדקדוק. במשך שש ישיבות דנה הוועדה דיון יסודי בכל כלל ופרט. חברי הוועדה הביעו דעות שונות, לעיתים קרובות אף מנוגדות זו לזו, אבל הצלחנו להכריע ביניהן. או אז עברה סוגיית הכתיב למליאה, ובשתי ישיבות היא נדונה באופן כללי. בעקבות הישיבות האלה ביקשנו מהחברים לשלוח לנו הערות ספציפיות. בסבב הדיונים השלישי דנה הוועדה ב-25 הערות שהגיעונו; חלקן נתקבלו, רובן נדחו – אפילו פה אחד. אבל בכמה מקרים שנתגלעו חילוקי דעות העדפנו למרות ההכרעה בוועדה להביא את הדברים לדיון במליאה. במקרים אלו מצוינת לפניכם עמדת הרוב בוועדה. בתחילת המסמך נאמר בהערת שוליים מקדימה: "ההצעה כתובה לפי כללי הכתיב החדשים", ואני קורא לכם לבחון אם תוכלו למצוא את המילים המעטות שכתבן שונה

מכתיבן לפי הכללים שבתוקף. אני מציינ זאת כדי להבהיר שהשינויים המוצעים פה אינם מרחיקי לכת. אם הם יתקבלו, העיתונים והספרים יראו כמעט אותו הדבר, ולא רק מפני שהשינויים מעטים, אלא מפני שהם הולכים ממילא אחר המקובל בציבור. כבר לפני כעשרים שנה פרסם עוזי אורנן הצעות לשינויים בכללי הכתיב במקרים שלדעתו לא התקבלו בציבור, ואת חלקן קיבלה הוועדה.

הערה עקרונית אחת שקיבלנו – וגם עלתה כאן במליאה – היא שהכללים אינם מנוסחים בפשטות לאדם שאין לו ידע בדקדוק. הוועדה שקלה את הדברים והחליטה להשאיר את הניסוחים בעינם. אין דרך פלאית לנסח את הכללים בפשטות בלי להידרש למושגי יסוד בלשון, כמו שווה נח ותשלום דגש. זהו ידע בסיסי בדקדוק שנלמד בבתי הספר, והוא אינו מורכב יותר מן המשוואה הריבועית במתמטיקה. המתקשה בכללים יכול להיעזר בעידן המודרני במעבד תמלילים.

הבדל חשוב מן הכללים הקודמים – לא במהות הדברים אלא בדרך הצגתם במטרה להקל על ציבור המשתמשים – הוא שהכללים הקודמים מתבססים על הכתיב המנוקד ויוצאים ממנו. הכלל הבסיסי הוא שכל אם קריאה הנכתבת בכתיב הדקדוקי המנוקד, נכתבת גם בכתיב הלא מנוקד. בכללים המוצעים ביקשנו לחסוך מהציבור את הצורך לדעת את כללי הניקוד, ולכן שילבנו בכללים סעיפים שלא היו בהם קודם לכן. למשל בכלל על התנועה i נוסף הסעיף הראשון, הקובע שכותבים יו"ד לצייון תנועת i בכל מקום שהיא חלק ממבנה המילה, ומפורטים בו מקרים שונים כמו היו"ד השורשית במילים פרי, יופי, שיר. בכללים הקודמים לא היה בכך צורך כי אם למשל המילה שיר נכתבת ביו"ד בכתיב המנוקד, ודאי שהיא נכתבת כך גם בלי ניקוד. אבל נכון שמי שאינו יודע יו"ד שורשית מהי, יזדקק למעבד תמלילים.

מ' קיסטר: יש לי שאלה על הרכבת הניקוד על הכתיב המלא.

מ' בר-אשר: זאת שאלה חשובה הקוראת תיגר על הכתיב היליני. היא עלתה גם בישיבה הקודמת, ובהתייעצות מוקדמת החלטנו שהיא לא תידון היום. ראוי לדון בה בנפרד ובכובד ראש. היום נדון רק בשאלות כתיב, ולא נערב את הניקוד בכתיב.

מ' קיסטר: אם כן כלל ח' לא יידון היום?

מ' בר-אשר: נכון.

ע' אורנן: ראשית אני רוצה להביע הערכה רבה לעבודה המרובה שנעשתה כאן, אף כי אינני מסכים לה. אני רוצה להעלות הצעה שלי שנידונה בוועדת הדקדוק אבל נדחתה: הצעתי שכל מילה תופרד מן המילה שאחריה – גם אם מדובר במילת שימוש – ולכך יכול לשמש הסימן המסורתי מקף. אין סיבה שנמשיך את חיבור מילת השימוש למילה שאחריה גם היום.

מ' בר-אשר: מה תעשה אם אחרי מילת השימוש בא דגש?

ע' אורנן: יש לזה פתרון. הוועדה מנסה לשמור על העבר ולהימנע משינויים. אם לא נשנה דברים, גם בעתיד – כמו היום – הכתיב העברי יישאר קשה לפיענוח. בעבר הפתיחות לשינויים הייתה גדולה יותר. למשל כאשר באו לידי הכרה שהכתיב קשה לקריאה, הומצא הניקוד. זה היה חידוש. היום פוחדים מחידושים. לכן אצביע נגד ההצעה החדשה.

ש' שרביט: אין מלמדים היום ניקוד בבתי הספר, וגם על לימוד הדקדוק אין לסמוך. על כן אני מברך על הגישה המתחשבת בציבור והקשובה לו. אנו צועדים היום צעד אחד קדימה. רבים מהיושבים פה היו רוצים לראות צעדים נוספים, אבל כנראה אין מנוס משינויים הדרגתיים.

פרט אחד שאינני מסכים לו ונראה כנסיגה מהכללים הקודמים הוא כתיבת הפל בלי וי"ו גם בכתיב הלא מנוקד. כידוע בכללים הקודמים היה הברל בין כל הילדים ובין הכול, הברל העולה מן הניקוד בקמץ או בחולם, ונראה לי שהכתיב הכול התקבל בציבור.

א' חזן: אני מסכים שידיעת הניקוד הולכת ופוחתת, אבל איננו בשלים עדיין למהפכה שלמה, למשל שכל חיריק יצוין ביו"ד. לשם כך נחכה לדור הבא, שכל הנראה ירע עוד פחות ניקוד.

ש' אליצור: הערה לי על מעבד התמלילים היום: הבעיה היא שכיום כמוהו כגולם, ואין לסמוך עליו. למשל את המילה **גִּזְרָה** הוא לא יתקן בין אם נכתוב אותה ביו"ד ובין אם נכתוב אותה בלי יו"ד כי הוא מכיר את כי שני הכתיבים.

א' ממן: גם אני מברך על רוב השינויים והחידושים אם כי אני פחות מתחשב במה שהציבור יודע. קשה לנו לאמוד את זה, ויש לנו דעות קדומות על מה שתלמידים ואנשים יודעים או לא יודעים. אנחנו צריכים לשקול מה טוב ללשון, והציבור ילמד. השינוי שאינני מסכים לו הוא רצף של שלוש יו"דים או של שלוש וי"וים, שבעיניי הוא רצף מפלצתי. לדעתי צריך לאסור זאת.

מ' בר-אשר: חבריי, אם אין הערות נוספות, בזאת תם הדיון הכללי. אני מציע שכעת נתחיל להצביע סעיף סעיף על כל השינויים המוצעים. נדלג בינתיים על השאלה כיצד ייקרא הכתיב הזה, ונעבור להצבעה על השינוי המהותי הראשון – בכלל ב (תנועת o): כתיב וי"ו גם לציון קמץ קטן במילים כמו **חוכמה**, **אומנם** ותוכנית.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לצייין קמץ קטן בווי"ו – 12

נגד – 1

נמנעים – 2

ההצעה התקבלה: וי"ו תיכתב גם לציון קמץ קטן במילים כמו **חוכמה**, **אומנם** ותוכנית.

ט' שרברין: אולי אפשר להצביע על מתן היתר לאנשים שרוצים בכך להמשיך לכתוב על פי הכלל הקודם, כלומר בלי וי"ו?

מ' בר-אשר: ההחלטה התקבלה והיא מחייבת. השינוי המוצע השני הוא זה שהתייחס לו שמעון שרביט: מוצע שהמילה פֶּל/פֵּל בשני ניקודיה תיכתב בלי וי"ו. אני מסכים עם שרביט שאת הצורה בחולם צריך להוסיף לכתוב בווי"ו.

ח' כהן: אני חושב שהכתיב הכול הושרש. מה שלא הושרש הוא הכתיב מכול וכול. צריך לזכור שיש פל גם מחוץ למילה הכל.

מ' מישור: ההחלטה לכתוב בנפרד בווי"ו ובנסמך בלי וי"ו היא סטייה מהכלל שמילה שיש חולם בהברתה האחרונה נכתבת בווי"ו גם בסמיכות: תום ותום לב, רוב ורוב האנשים. החריג הזה לא התקבל באופן משביע רצון בציבור, והחלטנו לשנותו ולהופכו לאחיד יותר. יכולנו להציע לכתוב תמיד בווי"ו כפי שמתבקש מהכלל, אבל מאחר שהכתיב בלי וי"ו כל כך רווח ומאחר שצורות הנסמך הן הצורות הרגילות, הצענו שהמילה תיכתב בלי וי"ו תמיד.

ש' אליצור: אני מציעה להצביע על שלוש אפשרויות: (א) תמיד בווי"ו; (ב) תמיד בלי וי"ו; (ג) או לדבוק בחריג הקיים: בדרך כלל בלי וי"ו, אבל בנפרד בווי"ו.

מ' בר-אשר: נצביע על הצעת הוועדה ומנגד על השארת המצב הקיים.

הצבעה

בעד כתיב המילה פל תמיד בלי וי"ו – 5

בעד הכתיב כל בנסמך וכול בנפרד – 7

נדחתה הצעת הוועדה. הוחלט להשאיר את כתיב המילה בעינו: כל בנסמך וכול בנפרד.

מ' בר-אשר: השינוי המהותי הבא הוא ההצעה בכלל ג' (תנועת i) לכתוב יו"ד גם כשאינן תנועת i בצורת היסוד: לב – ליבו, אם – אימי, מס – מיסים, מעז – מעיזים. החריג היחיד הוא נטיית בת, לכל יתנגש כתיבה עם נטיית בית.

הצבעה

בעד הצעת הוועדה לציין i ביו"ד גם כשאינן תנועת i בצורת היסוד – 13

נגד – 0

נמנעים – 2

הוחלט לכתוב יו"ד גם כשאינן תנועת i בצורת היסוד (ליבו, אימי וכיו"ב; אבל בתו).

מ' בר-אשר: הכלל שלפני שווא נח תנועת i אינה מסומנת כיו"ד לא השתנה: לימד אבל קלקל. אולם המליאה מתבקשת להכריע אם להחריג את המילה מְנַהֵל, כלומר אם היא תוסיף להיכתב בלי ניקוד מנהל – כמו מְנַהֵל – או מינהל.

ר' גדיש: דווקא הצמד הזה מְנַהֵל ומְנַהֵל מובא להכרעת המליאה משום ששתי המילים יכולות לבוא באותם ההקשרים, למשל 'המנהל החליט', ורבים מעוניינים להבחין ביניהן בדרך זו.

מ' בר-אשר: מה המצב במרשתת – לפי מנוע החיפוש גוגל?

ר' גדיש: הכתיב הרווח הוא כיו"ד, גם במסמכים רשמיים.

ע' אורנן: יש זוגות רכים אחרים, כמו שְמַחַה וּשְמַחָה, גֶלְגַל וּגֶלְגַל, מְכַסֵּה וּמְכַסָּה, הֶרְבָּה וְהֶרְבָּה. כדאי לחשוב אם נכון להמשיך כך.

ח' כהן: אני מסכים עם דברי עוזי אורנן: איני רואה סיבה טובה להחריג דווקא את מְנַהֵל מהכלל. אינני חושב שהבלבול בין מְנַהֵל לְמְנַהֵל רב מהבלבול בין הֶרְבָּה לְהֶרְבָּה. לדעתי צריכה להיכתב יו"ד בכל מקום שהיא יכולה להבחין בין זוגות מילים. כידוע יש גם כלל ז', המדבר על ניקוד עזר במקומות האלה. כשנגיע לכלל הזה אומר את שיש לי לומר על ניקוד עזר, אבל לענייננו אינני מבין מדוע הפתרון המוצע בו יחול במקרה של הֶרְבָּה ולא יחול במקרה של מְנַהֵל. אם הפתרון הזה אינו מתאים כאן, מדוע הוא מתאים לזוגות אחרים? אני מציע להחריג כל זוג מילים שאמורות להיכתב אותו הדבר ואפשר להבחין ביניהן בהוספת יו"ד.

י' עופר: יש כמה דרכים שאפשר ללכת בהן: (א) להחליט שכל i תיכתב כיו"ד; (ב) להשאיר את הכלל בעינו ולקבוע לו חריג יחיד או רשימת חריגים שבהם תיכתב יו"ד; (ג) לאפשר לכל כותב לכתוב כרצונו – כיו"ד או בלי יו"ד.

י' אליצור: גם אפשר לא להחריג שום מילה.

י' עופר: נכון. חשש לטעות יכול להיפתר בניקוד עזר.

ר' גדיש: אם איננו מקבלים את הצעת אורנן להפריד במקף את אותיות מש"ה וכל"ב, מחרוזות רבות של אותיות יכולות להיקרא ביותר מדרך אחת, ופעמים רבות יש גם דרך קריאה שלא חושבים עליה, ואין לדבר סוף. אם נקבל את הצעת חיים כהן, לא יהיה טעם רב בכללים. אם רוצים כללים, צריך להחריג כמה שפחות מילים – אם בכלל.

מ' בר-אשר: אני רוצה לתמוך בדברי רונית גדיש מכיוון אחר: אני מציע שלא נוסיף לשינויים מן הכתיב הקיים. אחת ממעלות הוועדה שלא שינתה הרבה מהכללים הקיימים,

ויש גם מי שנחרד משינויים אלו. או שנחריג את המילה מנהל בלבד או שנמליץ גם בה להשתמש בניקוד חלקי.

א' ממז: הקורא הרגיל איננו קורא אוטומטי. הוא קורא את המילה בהקשרה, בתוך המשפט, ואנשים משכילים, כמו סופרים ועיתונאים שכתובתם אומנותם, מתגברים על נקלה על ההומוגרפים. אני מתנגד להחרגת הכתיב של מנהל, ולחושש מבלבול אני מציע להוסיף חיריק מתחת למ"ם.

ע' אורנן: איננו יכולים לכוון את הכללים רק לקוראים משכילים. ילד בכיתה ו' צריך לדעת לקרוא כהלכה.

ר' גדיש: איך יבחין הילד בין מְכֶסֶה לְמִכְסֶה? אין סוף לקשיים שהכתיב העברי מציב לקוראיו.

מ' בר-אשר: נצביע על כתיב המילה מנהל.

הצבעה

בעד הכתיב החרגי מינהל – 1

בעד הכתיב מנהל – 6

הוחלט לא להחריג את כתיב המילה מנהל.

ע' אורנן: סעיף 3 לכלל ג מורה על הכלל שנקבע כבר לפני חמישים שנה שלפיו יו"ד לא תסומן אם אחרי תנועת i בא שווא נח. זה עתה הצבענו על המילה מנהל בלבד, אבל אינני מקבל את הכלל כולו. אני מבקש שנצביע גם על הכלל. לדעתי יו"ד צריכה לציין כל תנועת i.

א' ממז: ועדת הדקדוק הגישה למליאה רשימת שינויים וביקשה שהמליאה תצביע עליהם. אנו דנים רק בשינויים מתוך הנחה שכל כלל שהוועדה לא שינתה עומד בעינו. איננו צריכים להצביע על הקיים.

י' אליצור: אני מציע שבכל זאת נצביע על הצעת אורנן.

א' חזן: ייתכן שכדאי לדון בשאלה הזאת כשנדון בכלל ח' שעניינו שילוב הניקוד בכתיב המלא.

מ' בר-אשר: הצעת אורנן נידונה בוועדה ונדחתה. מבחינה פרוצדורלית אני מסכים עם אהרן ממז, אבל למען יתקבלו הדברים ברוח טובה, אני מוכן להצביע על הצעת אורנן לכתוב יו"ד לציין i גם לפני שווא נח.

הצבעה

- בעד הכלל הקיים שתנועת i אינה נכתבת ביו"ד אם אחריה שווא נח – 11
 בעד הצעת אורנן לסמן ביו"ד גם תנועת i שיש אחריה שווא נח – 1
 סעיף 3 בכלל ג נותר בעינו.

מ' בר-אשר: השאלה האחרונה שתידרן היום היא כתיב משקל פֶּעֶלָה.

ר' גדיש: רבים בציבור מציינים את התנועה e במילים ממשקל זה ביו"ד, למשל **אסיפה** ו**בריכה**, אך לא במילים אחרות כמו **בהמה**, **שאלה**, **נקבה**. על כן גיבשנו רשימת מילים שמבדיקתנו בעזרת מנוע החיפוש גוגל התברר שמספר היקרויותיהן במרשתת ביו"ד גדול לפחות פי שניים ממספר היקרויותיהן בלי יו"ד, והכתיב ביו"ד הוא גם הכתיב שנקבע להן במילון רב-מילים. יש לציין שבגלל הקושי לבדוק במרשתת שם עצם כגון **אספה**, הנכתב כמו הפועל בעבר נסתרת, במרבית המקרים נבדק כתיבם של צירופים מסוימים. למשל במקום לחפש את הכתיב **אספה** לעומת **אסיפה** נבדקו הצירופים **אספה** מיוחדת וה**אספה הכללית** בשני הכתיבים. אנו מבקשים מן המליאה להכריע כיצד תיכתבנה מילים אלו – ביו"ד או לפי הכללים הקיימים בלי יו"ד.

וזאת הרשימה. יש בה עשר מילים: **אסיפה** (אסיפה מיוחדת, האסיפה הכללית), **בריכה**, **ברירה** (ברירה טבעית, ברירה מלאכותית), **גזירה** (גזירות כלכליות; אבל גזירות תקציב / גזרות תקציב, גזירות ת"ח-ת"ט / גזרות ת"ח-ת"ט), **גניבה** (גניבה ספרותית), **עבירה** (עבירת תנועה), **ערימה** (ערימת ילדים), **פרידה** (מכתב פרידה, פרידה מבן זוג), **שריפה** (שריפה גדולה), **פליטה** (נכתבת במקרא ביו"ד ברוב היקרויותיה וכך גם בעברית ימינו; שארית הפליטה). הצירופים שבסוגריים הם הצירופים שכתבים נבדקו.

מ' בר-אשר: אני מודה ומתוודה שיש לי בעיה להחריג מילים מכלל. הרשימה הזאת בעייתית מאוד.

י' עופר: במשקל פֶּעֶלָה לא הצליחה הוועדה להגיע להסכמה, והיא מובאת למליאה כשאלה פתוחה. רשימת עשר המילים האלה איננה הצעת הוועדה.

ר' גדיש: אני מבקשת להביע את התנגדותי הנחרצת לרשימה כולה. אני רואה קו ברור ויציב בכתיבה העברית בעשרות השנים האחרונות: הולך ומצטמצם הכתיב של יו"ד לציון צירי. זה בולט במילים לועזיות דוגמת **מתמטיקה** שנכתבו בעבר ביו"ד (**מתמטיקה**), ואני חושבת שעם קצת סבלנות היו"ד הזאת לא תיכתב גם במילים עבריות דוגמת **אספה**. מכל מקום אני מעולם לא כתבתי **אסיפה**. המילים **שדמה** ו**שדרה** נכתבו בעבר ביו"ד, אך לא עוד. להזכירכם יש גם שמות תואר וצורות בינוני שנראים כך, ואני מתכוונת לצורות הנקבה של משקל פֶּעֶל. גם אותן כתבו בעבר ביו"ד: **זקינה**, **חבירה**, **שלימה**. אני רואה בכתיבת עשר המילים האלה ביו"ד הליכה אחורנית. אני גם מתנגדת לרשימות ארוכות – ורשימה של עשר מילים היא רשימה ארוכה. איש לא יצליח לזכור אותה.

ח' כהן: אני רוצה להבהיר שכאשר החליטו במילון רב-מילים על הכתיב ביו"ד, לא הייתה זאת החלטה של אדם או שניים; זו הייתה החלטה לפי מה שחשבו שהוא הכתיב הרווח בציבור. טרם היו אז מנועי חיפוש דוגמת גוגל. רונית גדיש אומרת שמעולם לא כתבה אספה ביו"ד; אני לא כתבתי מעולם בריכה בלי יו"ד, וכך גם אנשים רבים אחרים. האם אתם חושבים שאם תחליט המליאה להשאיר את הכתיב בריכה בלי יו"ד, יתחיל הציבור לכתוב כך את המילה?

ר' גדיש: אז בואו נסתפק בכתיב ביו"ד של שתי המילים בריכה ועבירה.

י' אליצור: אני תומך בכתיב ביו"ד של שלוש מילים כלכד: בריכה וברירה, שאי אפשר לדעתי לכותבן היום בלי יו"ד, וגם פליטה משום שבה הכתיב ביו"ד הוא הכתיב המקראי.

ע' אורנן: עקרונית לא טוב שבכללי הכתיב יהיו חריגים.

א' ממז: שנים רבות לימדתי דקדוק והתפרנסתי יפה מאוד מהיוצאים מן הכלל שיש בדקדוק. הדקדוק שלנו אינו שונה מן הדקדוק בשפות אחרות, ולא הייתי רוצה להפוך את העברית לשפה טכנית, שפה אחידה במשקליה ובכתיבה. טוב שיהיו גם חריגים.

מ' בר-אשר: העמדות ברורות. נצביע על קבלת הרשימה או על דחייתה.

הצבעה

בעד כתיבת המילים ברשימה ביו"ד – 8

נגד – 3

מ' בר-אשר: הרשימה התקבלה והישיבה נעולה.

[הערת העורך: בישיבה שמת צומצמה רשימת החריגים, והוחלט כי במשקל פְּעֵלָה רק המילים בריכה, ברירה ועבירה תיכתבנה בכתיב המלא ביו"ד.]